

Șurătorul

REVISTA LITERARĂ ȘI ARTISTICĂ

S. Ștefan
7

SUMARUL:

- E. Lovinescu* . . . Prometeu (II) . . .
Elena Farago . . . Desprinde-te biet suflet... . . .
Hortensia Papadat-Bengescu . . . Cântece de război . . .
F. Aderca . . . Moartea unei republici roșii . . .
Al. Terziman . . . Scrisoare de primăvară . . .
I. Peltz . . . El nu s'a pocăit! . . .
G. I. Stratulat . . . Iarna

CRONICI:

F. Șirato: Expoziția Societății „Arta Română”. — Insemnări.

UN LEU

Subscriți cu toți la

IMPRUMUTUL INTERN

PENTRU

CONSOLIDAREA ROMÂNIEI MARI

Subscriți la IMPRUMUTUL INTERN

PENTRU

Consolidarea României Mari

Imprumutul intern

În virtutea legii promulgată în „Monitorul Oficial” No. 213 din 16 Ianuarie 1920 Guvernul Român emite rentă amortibilă 5 la sută din 1920.

Scopul împrumutului

Acest împrumut are de scop acoperirea nevoilor tezaurului din cauza marelui contingent de trupe rămase încă mobilizate pentru apărarea țării, pentru punerea în aplicare a diferitelor legi sociale, isvorâte din însăși urmările războiului, precum și pentru reconstituirea gospodăriei naționale.

În textul titlurilor noului împrumut se vor reproduce următoarele condițiuni: Împrumutul va fi emis în titluri la purtător de 500, 1.000, 5.000, 10.000 și 20.000 lei.

Titlurile vor purta în faximile semnăturile Ministrului de Finanțe, a Directorului Datoriei Publice și a Casierului Central al Tezaurului Public și o semnătură manuscrisă de control.

Scutirile de impozit

Subscriitorul la acest împrumut e scutit pentru sumele subscribe de impozitul asupra creșterii averilor, (asupra câștigurilor de război) și asupra averilor. Sumele subscribe nu se vor socoti la stabilirea averilor asupra cărora se va executa un eventual împrumut forțat.

Titlurile acestui împrumut vor fi scutite de orice impozite prezente sau viitoare.

Titlurile

Titlurile vor fi primite pe valoarea lor normală ca garanție la toate casele Statului. Cupoanele scăzute vor fi primite la aceleași Case drept numerar. Titlurile vor putea fi puse în gaj (lombardate) la Banca Națională a României și la Casa de Depuneri.

Subscriitorul va putea plăti pământul cu care a fost împrumutat prin expropriere cu aceste titluri pe valoarea lor nominală, purtând primul cupon neajuns la scadență.

Titlurile acestui împrumut vor purta o dobândă de 5 la sută pe an la capitalul nominal. În acest scop titlurile sunt însoțite de o foaie de cupoane de dobânzi semestriale pe zece ani, reînnoibile până la complecta stingere a acestui împrumut.

Amortizările

Amortizările acestui împrumut se vor face pe valoarea nominală în curs de 40 ani, conform tabelii anexate la textul titlurilor prin tragere la sorți semestriale cari vor avea loc la 1 Septembrie și la 1 Martie al fiecărui an cu începere dela 1 Septembrie 1921, dată fixată pentru prima tragere.

Guvernul se obligă a nu denunța acest împrumut înainte de 1 Mai 1931.

Titlurile eșite la sorți vor fi plătite la 1 Mai și 1 Noiembrie ce urmează fiecărui trageri în schimbul titlurilor având atașate toate cupoanele, începând cu scadența imediat următoare termenului rambursării. Primul cupon va fi plătit la 1 Noiembrie 1920.

(Urmează pag. 3)

SBURĂTORUL

REVISTA LITERARĂ, ARTISTICĂ ȘI CULTURALĂ

Director: E. LOVINESCU

PROMETEU

II

Fecundând în Prometeu idea iubirii de oameni, poetul ne-a dat primul act al tragediei lui: cel mai generos, mai patetic și mai teatral.

Titanul nu e un binefăcător întâmplător. Fapta lui nu e micșorată prin ignorarea primejdiei. Dimpotrivă, o vede și o înfruntă. Știe ce-l așteaptă; glasuri iubite caută să-l abată de la acțiune. Le înfrânge ca un adevărat erou al voinței și al liberului arbitru. Nu recunoaște fatalitatea. Vrea binele omului cu tenacitate. În „șoimul” roșu al flăcării vede progresul indefinit al omenirii, vede căldura dar vede și arta și știința; vede cununa firească a unui umanitarism conștient. El a deslegat limba omului; prin grai i-a împrăștiat tenebrele minții și i-a deschis izvoarele dragostei; i-a dat deci un suflet.

Aducerea pe scenă a unor oameni primitivi, e un act de îndrăzneală și de fantezie poetică. Cu mijloace insuficiente de interpretare realizarea poate fi încă îndoelnică. Simbolul și poezia rămân totuși în noutatea lor covârșitoare... Apariția lui Than și a tovarășilor lui nu ne mișcă numai ci și plasticizează gestul Titanului. li dă toată amploarea; la poalele Olimpului stau oamenii sperioși și înfrigurați, recunoscători și îngrijorați, așteptând minunea paserii roșii adusă în colivia socului. Răptul devine o emoționantă acțiune dramatică pe care o urmărim, prin bucurie și disperare, pe figura oamenilor... Cei ce se îndoesc de simțul teatral al d-lui Victor Eftimiu pot găsi în acest final nu numai o emoție ci și o gradație și un meșteșug scenic stăpân de sine...

Fantezia poetului nu s'a limitat numai la creațiunea pitorească și sugestivă a lui Than, în spaima frigului și în emoția așteptării. În tragedia antică omul nu exista; în tragedia modernă devine adevăratul pivot. Prometeu mitic era în funcție de zei; Prometeu modern nu trăește de cât prin om. Gestul lui nu e un act de revoltă, ci un simbol al dragostei de oameni; nu al unui răzvrătit orgolios ci al unui binefăcător până la uitare de sine. În locul unei tragedii divine, d. Victor Eitimiu ne-a dat o tragedie umană; peste conflictul cu Zevs, pășește în planul întâi conflictul cu oamenii. În fiara devenită om, a rămas ingratitudea ca un semn al bestiei ancestrale. E tragedia intimă a tuturor celor ce au făcut vre-o dată binele; e o răzbunare a principiului răului tocmai în fibra gingașe a recunoștinței...

Deslegat de pe stâncă, Prometeu pășește ostenit spre valea opacă a muntelui. Ii-e frig. Tremură... În cale, îi apare focul lui Than. Vrea să se încălzească. Omul miluit odinioară este însă acum șeful considerat al unui trib. Nu vrea să-și recunoască binefăcătorul; îl izgonește de la căldura focului...

Actul al patrulea se sfârșește deci prin gestul simbolic al omenirei ingrate. Un tragic adevăr, pe care nici civilizația atâtor mii de ani nu l'a perimat. Acum ca și atunci binele se disolvă în rău prin acțiunea trufiei... Prometeu bleastemă; își tăgăduiește fapta generoasă. Se leapădă de om și își înclină grumazul pocăit în fața divinității ironice.

E de sigur prima explozie a unei mâni legitime. Nu este însă ultimul cuvânt al Titanului. Se va răzgândi. Principiul binelui se îndestulează prin sine. Nu are nevoie de satisfacția răsplătii... Poetul ar fi putut să ne arate un Prometeu mândru de fapta lui, cu aceeași cerbicie în fața adversității umane cu care se arătase și față de Zevs, mulțumit de gestul lui, mai mare prin lipsa oricărei recunoștinți, încununat de dubla aureolă a martiriului, renegat de zei și de oameni. Am fi avut astfel o tragedie, limitată la cadre teatrale, antică prin subiect, și modernă prin fecundarea lui, cu un înțeles adânc omenesc, solidă ca structură, dar și ingenioasă și poetică prin jocul liber al fanteziei constructive...

Pe lângă fantezie, d, Victor Eftimiu are și excesul calității lui principale. Din constructivă, fantezia devine lesne difluentă și temerară; din organică devine anorganică. În chip firesc se îndreaptă spre grandiosul clădit din elemente disparate și feerice. Tragedia lui Prometeu era terminată în fond ca și în formă, în tulpina mitului precis și în floarea simbolului. Poetul o mai prelungește încă un act. Simbolul se lărgeste și se proiectează în timp. Titanul devine Isus crucificatul pentru dragostea lui de oameni. Asimilarea nu e nouă; este totuși poetică. Dintr'o sobră și viguroasă tragedie, opera d-lui Victor Eftimiu devine însă dintr'odată o amplă fantezie feerică, care nu respectă nici o lege. Poetic în sine, actul al cincilea strică piesei prin elementele lui arbitrare...

Unde trăise Prometeu pentru a nu ști de prefacerile lumii care adusesse la cârmă pe Sabaoth? Prin ce apropiere facilă și anorganică Hefaiostos a putut deveni Satanul modern? Hefaiostos fusese doar un zeu obedient; cum de a devenit deci principiul negațiunii și al revoltei? Revolta e mai degrabă unul din atributele lui Prometeu, o revoltă binefăcătoare însă omenirii. Introducerea lui Satan în scenă ne dă, de altfel, prilejul de a mai auzi încă odată tiradele manicheiste ale poetului, pe care le cunoșteam prea bine din *Cocoșul negru...* Ingrămădire de materiale fragile și arbitrare în vederea unui sfârșit grandios; acele de piatră ale unui uriaș turn gotic deasupra sol dului templu antic, orânduie totuși și pentru nevoile noastre sufletești, care e, de fapt, *Prometeu!* d-lui Victor Eftimiu.

În tot, o impunătoare operă străbătută de o fantezie constructivă prin bogăția ei dar și distructivă prin exces și temerar, nobilă, ingenioasă, plină de idei poetice dar și de facilitate, abundentă, cu un puternic simț teatral dar și cu alunecare spre feerie, — întregul viu și interesant al unui poet care nu știe să și pue măsură și stăpânire în forța expresivă a fanteziei lui.

E. LOVINESCU

Desprinde-te, biet suflet...

In seara asta luna e oarbă și tăcută, —
Desprinde-te, biet suflet, și'ncearcă-te să pleci
Pe puntea ce ți-o'ntinde un pâlc de raze reci
*In care i stîns îndemnul nădejilor, și-i mută
Mustrarea ce altă-dată te-a'mpiedicat să treci...

Desprinde-te, biet suflet, și'ncearcă-te să pleci,
Căci iar va'ncepe vântul din geamuri să ne-azmută
Vârtejul desnădejii pe-a gândului poteci...

Desprinde-te, biet suflet, și'ncearcă-te să treci
Că'n storul din fereastră s'a clătina o cută,
Și iar va'ncepe vântul să urle'n geam ca ieri...

Desprinde-te, biet suflet, și'ncearcă-te să pieri,
Căci iar va'ncepe vântul de tample să-mi ascută
Săgeata ce se'nplântă în gânduri și'n dureri...

Desprinde-te, biet suflet, și du-te'n cer să-ți ceri
Un adăpost, cât luna e oarbă și tăcută,
Cât razele-i nu-ți cântă că nu-i ertat să pieri
Pân nu va bate clipa — în care-i dat să-ți ceri
Sortitul loc — pe puntea ce viețele strămută
In tihna ne-atinsă de vânturi și dureri...

Grăbește-te, biet suflet, căci cută după cută
Se clatină tot storul și vântul e'n ferești...

Desprinde-te, biet suflet, să nu mai știm că ești,
Să nu mai simt cum doare, să nu mai știu cum geme
De-amarnic vântu'n viața care-a'nceput să-și cheme
Zăbranicul veciei izbavă la ferești...

ELENA FARAGO

CÂNTECE DE RĂZBOI

Cântare cernită

— De-ar mai avea pădurile sângerate — de-ar mai avea
codrii trunchiași lemn — să ne-ndestuleze sicriile!

— Am îndurat frigul și foamea și durerile — și iaŝ-au
venit molimi rele — cu nume vrăjite de moarte — cu nume au-
zite numai în basme urâte.

— A venit la vremea semănătorului — când lumea e o
grădină sfântă.

— Cosașul care împlântă — să facă secerișul oamenilor!

— Fericii cei care prin fier, prin foc s'au amestecat cu
pământul!

— Pe lutul lor drept orice semn — va răsări vreun mac
rumen.

— La noi s'au înmulțit moșoroaiele umede. — Ieri trecea
un om careva și ducea un sicriu scos din rândea — și mâine
altul va purta pe-al lui.

— Așa își face moartea vad — și curge, râu ponosit cu
șubrede bărci de brad — către un loc tănuit.

— Le împinge singur vântul!

— Râu turburat! Nimeni nu-i poate închide apele — nici
Impărași și nici Regi — apele supremelor legi!

— De-ar mai avea pădurile sângerate, codrii trunchiași lemn
— să ne-ndestuleze sicriile și crucile albe — să facem cimitirelor
salbe — să le lăsăm viitorului semn.

— Să ne odihnim somnul tot de unde ne-am avut lea-
gănul — copiilor să le fie îndemn și ispășire.

De-ar mai avea până să nu mai aibă! Or pieri codrii
iubiți și cu ei odată codrul rușinilor — mare cât moșia unui
voevod — răsărit pe locul vitejiilor — și nu știu prin ce bles-
tem sorocit pe strămoșescul isvod — cu numele necinstelor!

— Apoi or da dela rădăcini lăstărele izbăvirei — să facem
pruncilor albioarele — or crește dumbrăvile sfinte ale bărba-
ților — s'or însemna veacuri blânde pe scoarțele trunchiurilor.

— Până o veni iar timpul premeririlor — să-și caute
moartea vad — cărei nu-i pot închide apele nici împărași și
nici Regi — apelele supremelor legi — când face ursita semn.

— De-ar mai avea codrii lemn.

Invocațiune eroică

— Mâinile lor — nu-și vor mai pune dreapta trudită de
munca sfântă, pe fruntea pruncilor în pacea amurgurilor.

— Nu vor mai face semnul crucei pe pâinea sfântă la
ceasul cinelor.

- Nu vor mai arăta cu pumnul osândă dușmanului.
- Nu vor mai bate palma înfrășirilor.
- Nu vor mai purta capul plugului, cornul boilor.
- Nu vor mai prinde hora Duminicilor.
- Nu vor mai apuca mijlocul femeilor.
- Nu vor mai ține fluerul doinelor.

Astăzi trecea un trist prohod — Vitejii toți cu mâinile sdrobite.

În suflet mi se ridica altar — și un rug vedeam, de mâini însângerate — un rug cu mâini nenumărate și cinstite — care se dăruiau Patriei!

— Din carnea lor în treacăt dogorea durerea și mirosul chiagului de sânge îți rămânea în suflet.

— Un rug înalt pe care brațe ciopârțite cereau spre cer norocul României!

— Ce jalnic era pâcul de răniți cu capete plecate, istovite. Ce triști erau Invingătorii!

— Dar dreptele lor deslipite de trup au semănat grâu Viitorului.

— Copaci trunchiați din rana lor vor da lăstarele noi ale pădurilor.

— Plug tras în sânge de destinul războaielor.

— Ca să întoarcă țarinile popoarelor.

— Să împrășteze brazdele sufletelor.

— Mâini care au plecat în Raiu să culeagă laurii victoriilor.

— Să împletească cununile triumfurilor apropiate.

Ce trist prohod am întâlnit — ca Christ erau investmânțați în sdrênțe mântuitorii neamului — și sângerau ca și Nazarineanul aghiasma ginților — un sfânt îngrășământ din care va răsări floarea Bucuriei — din ce gunoiu va încolți anafura Puterei.

Mâinile lor! — le sărutăm cu ochii urma — le spălăm cu lacrimile rana — fiindcă le-au jertfit pentru un ideal — cei care au întărit cuvintele cu fapta.

Pe un altar am ars coloane împărățești din fumul sacrificiilor — și am aprins din suflet candelile cu undelemnurile bogate ale Mîlei — S'au ridicat până la cer mirodeniile închinărilor!

Mâinile lor! ne turbură în suflet alte mâini dulce în suflet tănuite.

Mâinele copilului, fratelui, iubitului.

Să fie ocrotite!

Moartea unei republici roșii

Luptă...

În zori de zi, regimentul în valuri de grupe a înaintat spre miază-zi. Caporalul Aurel în compania întâi, mergea la flancul drept, în linie cu locotenentul Staicu. Ofițerul, roșu de mânie țipa în gura mare, la toate vânturile:

— Petrovici! Petrovici!

Sublocotenentul Petrovici, cu un pluton, înțelesese greșit ordinul și trecând în partea cealaltă a drumului, se înecase în pustă. Regimentul înainta în valuri de atac, de două ore — și plutonul nicăeri! Locotenentul, în fruntea companiei, da din mâini, încovoiat, tușind din rana veche de la plămâni, și vorbind cu sine-însuși:

— Așa, Staicule! Să te vedem, ce procopseală ai să-mi faci cu un pluton lipsă. Of, Petrovici! Petrovici! Cum nenorociși tu cumpănioara întâi...

Pe la ora nouă, într-o penumbră dulce — o pânză de nor se întinsese peste fața soarelui — regimentul intră în păpurișul unui zmârc uscat. Arșița amiezilor mâncase măduva plantelor sălbatice și papura atinsă făcea un zgomot dureros, de mătase, ca elitrele unei lăcuste. Din stânga veni ordinul, pe lanț:

— În genunchi!

Trupa îngenunchiă în păpuriș. O armă pocni, bubuitoare, undeva. Oamenii puseră armele la ochi, gata de luptă. Când locotenentul Staicu strigă dând din mâini, cu fața înainte, ridicat în picioare:

— Incoa! Incoa!

Era sublocotenentul Petrovici, scund, congestionat și numai apă: venea cu plutonul.

Până la amiază, trupa stătu nemișcată în păpuriș. Pe stânga și înainte, dincolo de buchetele de copaci, venea bubuituri în gol, ca un butoi rostogolit pe bolovani. De la un timp se auzi ciripitul sacadat al unei mitraliere. Își lua răsuflăt și iar țacănea. Oamenii cunoșteau aceste semne, și turburării fricoase de la început îi urmă o veselie nervoasă, dorința de a începe cât mai curând acea nostimă jucărie, unde intri, pasional, cu trup și suflet! Soldatul nu mai era „militar“ — era omul care a stat de-atâtea ori la pândă într'un luminiș de pădure, sau după un butuc, în via de pe deal... Căci războiul este ceva familiar. Caporalul Aurel, scrutând zarea, simțea fierbând în el bucuria nesfârșită, așteptarea înfrigorată a iubirii, entuziasmul inocent.

și prim al războinicului, așa cum îl visa Zarathustra, profetul lui Nietzsche! Iși aminti de atacurile premeditate și impetuoase pe care în copilăria lui le dase în mahalalele orașului natal, înpotriva unor vrăjmași benevoli și de aceeași vârstă. Rezultatul: sânge din nas și un sufllet de tânăr Dumnezeu, ca acum! Nițã lon, soldatul, șopti căprarului său :

— Doamne, iartă-mă, dar parcă sânt în porumbi, la pândă...
Și râse, cu bucurie și hohot copilăresc.

Tăcâneala mitralierelor se înteeșe și tunul bubui mai adânc. Oamenii, muși, așteptau cu dinții strânși, gata de a sări înainte. Dar se făcu tăcere. Arar câte un pocnet de armă. Pe lanț veni ordinul:

— Dreeepți !

Și maiorul trecu în goană, călare, pe dinaintea frontului. În aceiaș formație, trupa înaintă jumătate la dreapta, spre apus. De partea aceasta lanurile fuseseră secerate și grăul era făcut znopi. Oamenii înaintau de zor : aflăseră că inamicul se retrăgea, căci fusese bătut pe flancul stâng, de disdedimineață. Sublocotenentul Petrovici urma de Neacșu, ordonanța cu o falcă umflată de parcă tot închidea dintr'un ochi, nu mai putea de zăpuc : își scosese vestonul gros și-l dete unui — civil!... Era un muncitor de la ferme, găsit în păpuris : se ascunsese de frică. Până se va vedea ce e cu el, urma trupa. Nenorocitul de-abea putea călca prin miriștile țepoase. Tălpile îi sângerau ; fiecare pas era întovărășit de o întregă serie de strâmbături cu ochii, gura și bărbia, iar de la o vreme, când mersul oamenilor se înteeși, ungurul părea că execută, cu vestonul pe braț, un dans original, în stepă.

Inamicul nu se arăta de nicăeri. Patrulele mergeau numai la cășiva metri înainte și glumeau cu „grosul“. Pui de epuri speriași și scoși din cuiburi, o rupeau de fugă pe lanțul de trăgători, și negăsind scăpare se întorceau în salturi înapoi — o navetă vie, cu urechi lungi, Oamenii strigau :

— Țin-te ! Prinde-i ! Chiu !

Prima victimă a companiei întâi fu astfel un epure : un căprar îi furlise glava cu patul armei. L'a ridicat de coadă, și din om în om epurile ajunse la comandantul companiei. Locotenentul Staicu râse cu hohot mare :

— Il facem friptură la Budapesta !

Câteva șanțuri mocirloase rupseră linia frontului, care nu se mai încheiă bine. Un lac noroios și prelung puse o distanță mare între două companii și când făcură iar legătura se pomeniră cu flancul drept descoperit. Regimentul învecinat era înapoi mult și cum mersese numai jumătate la dreapta, se pomeni în spatele trupelor, ca și cum ar fi fost rezervă. Un șir de case prelungea ca niște puncte de suspensiune un orașel pe stânga, din care se înălța un turn de fabrică. Trupa trecu drumul.

Un foc de armă.

Trupa se oprește, ca împietrită. Încă un foc de armă. Apoi țacăneala uniformă și holărită de mitralieră. Inamicul!

— Culcat!

În șanțul care mărginea drumul, compania întâi deschizând focul, prelungea astfel linia care începuse a bubui din stânga. O secție de mitralieră apărură în dosul companiei. Locotenentul Staicu opri două piese rezervă și două luară loc în flancul drept, descoperit. Sublocotenentul Petrovici cu o grupă în gaura săpată lângă o fântână, era zgâlțâit de pușca mitralieră pe care o descărca, furios. Înainte, departe, un șir de znopi păreau soldați în picioare. Locotenentul comandă:

— Nu în znopi, Petrovici — trage printre znopi. Uite-i!

Printre znopi câte un punct negru se arăta; dispărea după un znop, spre a se arăta la cellalt interval. Repede — mereu.

— Se refrag, băeși, fug! — Și țacăneala dură o oră, fără spor.

Caporalul Aurel comunică spre postul de comandă:

— Se isprăvesc cartușele!

Pe genunchi, locotenentul scrie câteva rânduri și agentul de legătură, pițuș, o rupe de fugă înapoi. O rumoare împânzește linia frântă a trăgătorilor. Caporalul, din șanț, comunică ceva slab, cu vocea tăiată de răsuflet. Nu se aude bine. Caporalul se ridică în picioare și se strecoară prin firele șuerătoare ale gloanțelor, ca suveica prin pânzele țesătoarei. Locotenentul îl vede cum bufește cu capul în pământ.

— L'au omorât!

Dar căprarul se ridică și ajunge postul de comandă; nu poate grăi; arată cu mâna spre dreapta, de unde voci multiple se aud, disperat:

— Inamicul la dreapta! Inamicul la dreapta!

Și flancul descoperit! Locotenentul, cu voce rugătoare:

— Frate Niță, dă fuga! Să vie batalionul de rezervă.

Și plin de mânie, într'un hohot de răs amar:

— Că regimentul ăla de legătură a rămas în p...

Niță Ion dă vecinului sacul de la gât și se aruncă înapoi, cu fruntea în piept. Locotenentul Staicu urmat de căprar părăsește postul și cu cele două mitraliere de rezervă dă fuga în punctul amenințat. El grăește întretăiat, și cu ochii mari:

— Dacă nu ținem flancul, ne bagă în zmărcuri și ne toacă! Ne toacă pân'la unu!

În curând tic-tacurile de mitralieră se auziră la dreapta, împătrit. Batalionul de rezervă, cu Niță Ion în cap, venea în pas alergător. Locotenentul le eși înainte, cu mâinile ridicate:

— Fraților! După mine la dreapta! Fraților!

Și se perdu în mijlocul lor. Un chiot de bucurie se auzi pe dreapta.

Caporalul înțepenise privind spre stânga.

— Au frânt regimentul din stânga.

Și neîndrăznind să facă vre-o mișcare, din superstiția idiotă că dela o clintire a lui s'ar înrăutăți situația, se uita cu

ochi sgâiși, ca de moarte, la șirurile rupte ale soldaților fugind care-ncotro, printre znopii de grâu. O rumoare veni din stânga, apoi un strigăt:

— Retragerea!

Mitralierile au rămas pe loc. Un plutonier zisese:

— N'am nevoie de ele, înapoi!

Oamenii, crezând că soldații în retragere erau chiar inamicul, își perduseră judecata. Unii fugeau înainte, alții înapoi. Locotenentul, luat de val, se opri la primul șanț.

— Culcat!

Șanțul era mic. Încăpeau cinci-șase inși. Caporalul Aurel, Locotenentul Stoica, soldatul Niță Ion și încă vre-o câți-va soldați din batalionul de rezervă luară loc, cu fața spre inamic. În dreapta mitralierile țâcăniră iar cu zor și mica redulă, însuflețită, deschise focul înainte. Soldații în retragere primeau focuri în față, se culcară și ei în miriști și trăgeau. Se alcătuiseră o pânză de apărare. Deodată se auzi goarna:

— Înaintarea! Înaintarea!

Cine dăduse ordin? Sau așa voise un gornist? Acele câteva sunete scurte, în urcare, cu ultimul sunet prelung, a salvat divizia dela o măcelărie sigură, lupta din acea zi, cine știe? poate soarta războiului... Oamenii înțeleg că sunetele sânt ideea unității lor, că există o voință unică, cineva care strigă tuturor:

— Înaintarea! La atac!

Pe linia inamică se auzi un șuerat scurt de fluere. Se retrăgeau. Un val de coifuri și vârfuri de baionete lucii în soare — trupele trecură înainte! Din ce în ce mai depărtat se auzea cuvântul trompetei în cele câteva sunete în creștere:

— Înainte! Înainte!

Un locotenent cu chip de copil, ajutorul comandantului de regiment, mergea înapoi, — fără chipiu, cu părul răvășit și mâinile murdare. E nebun? Și unde s'o fi ducând? Doi soldați se grăbise să ajungă trupa. Unul povestește celuilalt de moartea surprinzătoare a comandantului diviziei,

— Eram lângă el. Era călare în linia întâi! Călare: s'a mai pomenit? Când a tras de hățuri, un glonț a răsturnat calul. Dar calul s'a ridicat în două picioare, și al doilea glonț a intrat călărețului în tâmplă.

— Tomoroveanu?

— Colonelu! Să vezi tu colonelu mort! Cel d'întâi! Oamenii se speriaseră de moartea lui, de aia fugiseră!

— Toată divizia se perde, din pricina lui!

— Ce crezi! Dar l'am găsit — nu-ți mai spun! Il loviseră bolșevicii cu tocurele de la bocanci în cap, îi luaseră cismele la lac!

— Mă, și cum îi mai înjura el pe bolșevici în Mihaifalva. Cu fălcile strânse! Parcă au știut de l'au batjocurit așa. Amar-nică răzburare...

Căprarul Aurel și soldatul Niță Ion, cu hainele și figurile

pline de pământ, nu-și mai găsiră locotenentul. Infurcau miriștea gâfâind și încărcați de bătăile inimei. Niță Ion șoptea :

— De n'ar fi murit! De n'ar fi murit!

Și înaintând, se uita cu luare aminte după cârsteți de grâu, răvășea cu piciorul o fâșie de lucernă. Cei doi se opreau din când în când, ridicau ochii și priveau în zare. Goarna vestea câmpului întreg :

— Înainte! Înainte!

Caporalul Aurel gândi tare, cu pământ în gură :

— De ce puțin lucru atârnă o victorie! Câte odată de închipuirea unuia, sau de o goarnă...

F. ADERCA.

Scrisoare de primăvară

Acuma când se-adună pe cer albaștrii nori,
Vestind senine zile și blânde nopți cu stele,
Imi amintesc că 'n iarna eternă a vieții mele
Ai fost o primăvară de cântece și flori...

Ai fost o primăvară de visuri ideale,
Și-asemena luminei ce cade dintr'o rază
În sufletu-mi, o clipă, tu ai lăsat să cază
Reflexul veseliei și-al farmecelor tale...

Iar visu-mi de s'o stânge și viața-mi în neștire
Va trece, risipită ca fumul de tămăe,
Surâsul tău de inger și blânda ta privire
Al vieții mele farmec pe veci or să rămăe...

Și pururi când s'or strânge pe cer albaștrii nori,
Vestind senine zile și calme nopți cu stele,
Am să-mi aduc aminte că 'n iarna vieții mele
Ai fost o primăvară de cântece și flori...

AL. TERZIMAN

El nu s'a pocăit!

Și-a încrucișat, senin și resemnat, brațele și a suspinat. Intinsurile verzi ale câmpiei, arse de soare, ademeneau ochiul. Și El avea ochi limpezi, triști, sfoși.

Străbătuse orașe și târguri; poposise prin meleaguri vrășmașe, auzise blesteme și nu arare ori a întâlnit priviri crunte, care se înfingeau ca o lamă, în sufletul lui fără prihană.

Când a părăsit căminul, îl urmărea, din prag, bine-cuvântarea mumii.

De duioșie: în zare, țăriile împurpurate luau înfățișarea unui zâmbet: era zâmbetul mumii. Și florile de câmp, și chioțul muncitorilor, și mireasma proaspătă a teilor, și rume-neala de pe obrajii fetelor, — oameni și Fire îl implorau să rămâie în vechea cetate a disputelor și a înțelepciunii. Dar El, — copil al Visului și pelerin al Utopiei, simțea magia drumurilor lungi și suferința martirului, îmbietoare ca o rugăciune.

N'a ascultat glasul lăuntric, și descătușându-se de chemarea gliei strămoșești, a pornit, afundându-se în nesfârșitul pădurilor ca într'o apă, — cu nădejdea sfântului și cu seninătatea vestalei.

Și acum privirea lui ostenită odihnește pe Intinsurile verzi.

Pentru întâia oară, de când pribegeste, sufletul lui e mușcat de vipera indoelii.

Și buzele lui uscate doresc apă. Și fruntea lui, zdrobită de veghe caută loc de hodină. Și trupul lui rănit se sfârșește în chinuri. Și sufletul lui chiamă îndurarea și binecuvântarea...

— ... Din înălțimile aprinse coboară un vultur. O pană e înroșită. Brăzdând văzduhul, purpuriul rânii împrăstie reflexe vii. Nici un geamăt, nici un strigăt. Semeț, nepăsător, calm, vulturul s'a sporit o clipă pe trunchiul unui arbore. Și-a lins, cu durere reținută, pana și-apoi și-a luat sborul. Urcând spre culmi, vulturul lăsa să pice stropi de sânge, — ploaie de foc.

El a privit. O lacrimă a prins să-i lungească pe față. Dar, mărșă a ridicat capul către țăriile luminate. A întins brațele și cuprinzând cu un gest văzduhul, — a pornit.

El nu s'a pocăit!

I. PELTZ

A APĂRUT DE

HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

„BĂTRÂNUL“

I A R N A

Cad zăpezi pe 'ntreg pământul,
Indoieli pe suflet cad,
Iar prin crengile de brad
Fluieră — când trece — vântul.

In cămin, clădind urgii,
Focul 'și 'ntărâtă para...
Nimeni nu-mi mai urcă scara,
Nimeni — nimeni dintre vii.

Se 'mpânzește înserarea;
Umbrele scornesc năluci...
Cât de trist e când te-apuci,
Să trezești din somn Uitarea!

24 XII 918

G. I. STRATULAT

Expoziția Societății „Arta Română“

Pe prapurele ce defilează pe dinaintea noastră, purtat în procesiune de noua congregație artistică, vedem imaginea unui sfânt făcător de minuni. La mormânt s'au așezat, marii preoți, în jur, intonând iminuri de slăvire. Mulțimea e înfiorată iar preoții așteaptă efectul reactiv al invocăției adresată sfântului. Faptul că, în viață fiind, acest sfânt a aparținut, formal, altei biserici artistice nu caracterizează de cât fervența credincioșilor. Credem că „Arta Română“ înțelege să și afirme comunitatea sufletească cu acest mucenic «mărturisitor», ce a fost Luchian, al picturii românești, prin introducerea rămășițelor sfântului în biserica lor. Impărtășind soarta moaștelor venerate ale bisericii creștine — care și ei au fost disputați și la nevole furați din mormintele lor — către comunitățile orașelor rivale — canonizarea sa e definitivă.

Oricum să mulțumim «Artei Române» pentru gestul făcut pe care «Tinerimea Artistică» nu l'a știut face.

Spectacolul artistic oferit de noua firmă a derutat în parte critica, fără motiv. Derută agravată prin intervenția condeelor pictoricești. S'a pronunțat cuvântul «Revoluție». La rândul nostru, păstrându-ne tot calmul, ne amintim că manifestația în grup, a primilor eretici datează de aproape cincizeci de ani și-a avut loc la Paris. După zece ani, de luptă dărză ereticii impresionisții au văzut triumful învățămintelor lor. Astăzi e dovedit că percepțele ereticilor sunt înibitate de destulă ortodoxie, chiar oficială. Faptul e comun tuturor schismelor în genere. Așa că cea ce se prezintă la început ca o revoluție în artă, nu a fost, în fond, decât o evoluție, precipitată, dacă voiți, de legătura de spa-ranghei pictată de Manet.

Teoria impresionisților — a juxtapunerii și suprapunerii colorilor pure — a fost mai mult decât o formulă, a fost, la geneză, o experiență practică, o descoperire ca atâtea altele în domeniul artelor plastice.

Și impresionismul nu era, nici el, ultimul cuvânt, după cum se credea, în evoluția artistică.

Din tulpina de origine s'au desprins, de atunci, atâtea răsaduri..

Tot folosindu-se de descoperirile impresionisților, urmașii lor au găsit, în studiul naturii, noii realități pe care încercă să le înfăptuiască artistic; toți însă se leapădă de impresionism ca de dracu.

La «Arta Română» se găsesc reprezentanți de multe nuanțe: de la impresionisți până la, să zicem, expresionisți.

Dacă după aproape cincizeci de ani, grație puterii de iradiție, aceste forme artistice se manifestă și la noi, desigur că nu putem vorbi de revoluție și revoluționari, nici măcar în senz iperbolic.

* * *

Publicul, constatăm cu plăcere, nu s'a speriat de loc de «bolșevismul» prcticat la «Arta Română» căci relațiile între el și artiști sunt destul de strânse, prietenești.

Căutând, acum, care e elementul nou, pentru publicul nostru care a înșelat ochii criticilor și-i face să anunțe ivirea unei noi secte, revoluționare — de care nu poate fi vorba considerând elementele dispartate din care se compune «Arta Română» — am găsit că la unii e vivacitatea de temperament, iar la alții aparenta desordonare tehnică. Spunem aparenta fiindcă artiștii scăpați de tirania *aspectelor formale* care încătușa elanul liberei exprimări a inconștientului mistic îl răspândesc acum în tabloul cu un ritm unitar al pensulei corespunzător ritmului sufietesc al fiecăruia.

Și chiar dacă artiștii ei înșiși s'ar crede „revoluționari” să le lăsăm iluzia, căci sugestia aceasta îi poate îmboldi puternic înainte și e de prețuit ca terment sufletesc. Și chiar dacă o mistagogie picturală apare, la un moment dat, să nu uităm că ea e corolarul fanatismului neofit, sub orice formă.

F. ȘIRATO

EINSEMNĂRIE

Cântarea suferinții de G. Rotică. — Pentru a treia oară în cursul acestui an am a mă ocupa de d. Rotică, pentru care războiul pare ar fi fost „le coup de fouet“ care l-a trezit la o rodnică acti-

vitate publicistică. De data asta poetul bucovinean ne înfățișează o serie de cântece în care e slăvită, în accente calde, suferința țării:

„A noastră ești întreagă și ești un dar ceresc.
De te uitară unii, în țara asta nu e
Un bulgăr care-o clipă, să fi încetat să spue
Că dacă e al nostru prin tine îi românesc.

...A noastră ești întreagă cu tot ce pătimim
Și dacă-atâta vreme nu-ți mai simțirăm pasul
Pe semne nu sosise în lume încă ceasul
Ca să ne-arăți ce furăm, ce trebuie să fim.“
(Suferința)

Toate amănuntele dureroase ale războiului cari au trezit un ecou puternic în sufletul d-lui Rotică și pe care d-sa le-a descris cu aceiași căldură în proză, s'au cristalizat în această „*Gândare a Suferinței*“, înversuri a căror simplitate nu face decât să pună mai mult în evidență sinceritatea și puterea emotivă a poetului.

V. M.

Steaua noastră și România nouă. Sub acest titlu apare la New-York, sub îngrijirea d-lor P. Axelrad și Leon Feraru și în apreciable condiții redacționale și tehnice, o revistă scrisă jumătate în englezește și jumătate în românește. În fruntea No. din Ianuarie 1920 găsim o scrisoare adresată revistei de către Wilson; apoi comunicări și articole despre țara noastră semnate Edwin Markhan, John Gerig, precum și de compatrioți ca: Elena Văcărescu, Ovid Densușianu, C. Orghidan, N. Lupu, Dion Moldovan, Vasile Pop, A. Braniște, Feliciu Vexler, Leon Feraru etc. Pe lângă valoarea ei intrinsecă, revista aceasta ne relevă o activitate culturală românească în America, destul de intensă. Importanța pentru Românism a activității publicistice depuse în străinătate de acești compatrioți nu poate scăpa nimănui.

V. M.

Corabia cu pitici de Victor Eftimiu.— Cea ce caracterizează opera acestui scriitor este un suflu larg, european. D-l Eftimiu este poate singurul nostru scriitor care atacă subiecte universale. Și dacă unele opere șovăesc în concepția lor, avântarea poetului nu'mi pare mai puțin superbă și mai puțin isbânditoare.

Corabia cu pitici întrunește o serie de povestiri în cari fantazia închiagă simboluri luminoase. Atât poveștile cu caracter popular (*Pădurea urstiloarelor*, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără moarte*.) cât și bucată care dă titlul volumului se distrug printr'o imaginație bogată și creatoare.

Limba simplă, robustă și plină poezie în care e scrisă *Corabia cu pitici* îl așează pe d. Victor Eftimiu printre prozatorii noștri de frunte.

V. M.

Dublă personalitate sau plagiat?
— Printre cărțile românești apărute în ultimul timp. „*Atenția*“ D-lui Profesor Stelian Constantinescu ne-a surprins și ne-a bucurat prin nouitatea preocupărei. Ne-a fost dat însă ca bucuria să se preschimbe curând în nedumerire și mai apoi în dezamăgire. Într'adevăr după ce ai citit prefața cărții în care autorul îți spune: „Lucrarea ce prezintăm astăzi cititorilor este rodul muncii

cătorva ani de cercetări și experiențe stăruitoare făcute cele mai multe și mai importante în laboratorul de psihologie de la Villejuif (lângă Paris) al Dr. Tonlouse. — descoperi că dela început și până la sfârșit, cartea această, în afară de câteva mici deosebiri pe cari le voi semnala, este o traducere a lucrării lui J. Paul Nayrac — *Physiologie et psychologie de l'attention* — lucrare premiată de Academia Franceză în 1905 și apărută în a II-a ediție la Alcan Paris 1914.

Pentru dovedirea identității acestor două cărți nu voi recurge la metoda celor două coloane — ar trebui să transcriu întreaga carte — e suficient ca cetitorul să citească un capitol carecare din cartea D-lui Constantinescu și apoi să-l recitească în cea a lui Nayrac. Voi semnala însă deosebirile dintre cele două cărți, deosebiri cari după cum vom vedea își au importanța lor :

1. Prefetele sunt diferite.
2. Notele în cari se indică locul unde s'au făcut experiențele, cari sunt aceleași în ambele volume, diferă.

3. Cazul citat de Nayrac după Janet pg. 181. Nota 2 este identic cu cel descris de D-l Constantinescu la pg. 203. D-l Constantinescu afirmă că este o observațiune personală a d-sale, observațiune făcută la Iași.

4. La pg. 229 D-l Constantinescu citează în mod original din „In lumea dreptății“ de Brătescu Voinești,

Acestea sunt deosebirile cari, dacă lăsăm la o parte greșelile de traducere sau de tipar, ne împiedică de a socoti una din cărți ca fiind numai o traducere a celeilalte. Ne găsim dară în fața unui caz patologic.

D-l Stelian Constantinescu a tra lus ca intențiunea de a mistifica pe cetitorul român cartea lui J. Paul Nayrac. Ne întrebăm

cătă naivitate sau cât cinism a trebuit acestui domn ca să facă o astfel de operă? Tristă întrebare.

S. Bayer

R. Ortiz „Per la storia della cultura italiana in Rumania“ C. Sfetea București 1916

Apărută încă de acum patru ani această însemnată contribuție la istoria influențelor occidentale asupra culturii noastre, a trecut neobservată și numai faptul că a fost lansată în mijlocul furtunii războiului, poate explica, — până la un punct, — indiferența publicistei față de ea. Autorul, — profesor la Universitatea din București — dovedește pe lângă o aprofundată cunoaștere a trecutului nostru literar și cultural în genere, o caldă iubire pentru România devenită în scurt timp „patria sa adoptivă“.

Scopul lucrării, — în afară de scopul pe care-l impun preocupările pur științifice, — este și acela de a vorbi Italianilor despre poporul român — acest popor — frate pe care nu-l cunosc și nu-i cunoaște, și în al doilea rând de a vorbi Românilor „despre gloria și splendorile unor vremuri când arta italiană și discuția moravurilor din Renaștere făceau din Curțile lui Petre Cercel și Constantin Vodă Brâncoveanu, nobile și luminoase faruri ale culturii latine în Orient“.

Nu într-o notiță informativă ca ca aceasta ne-am putea ocupa în amănunt despre lucrarea de față care introduce un nou capitol în istoria literaturii române: influența italiană. Ne mulțumim a atrage luarea aminte asupra nedreptății ce i s'a făcut de către publicistica noastră, considerent care de sigur nu va reține pe autor să ne dea în curând acea complectă „Istorie a culturii italiene în România“, pentru care, încă din 1916, — ne spune însăși d-saa vea adunat materialul trebuitor.

C u p o a n e l e

Valoarea cupoanelor ce vor lipsi se va deduce din capitalul de rambursat. Numerile titlurilor eșite la sorti la fiecare tragere, împreună cu o specificare a celor din tragerile precedente, cari nu s'au prezentat la plată se vor publica în „Monitorul Oficial“.

Cupoanele scăzute și neprezentate la plată se prescriu după cinci ani, iar titlurile eșite la sorti după trecerea de treizeci de ani dela scadența lor.

În locul titlurilor pierdute, furate sau distruse, se vor libera proprietarilor duplicate în conformitate cu legea decretată cu No. 3380 din 13 Noembrie 1918, putându-se lua cunoștință de dispozițiunile acestei legi la locurile de plată.

Subscrierile la acest împrumut vor fi ireductibile.

Ministru de Finanțe, AUREL VLAD

Bucureștii 20 Februarie 1920

Prețul de emisiune este fixat pentru acei ce vor face vărsămintele integrale la 87 suta de lei capital nominal, iar pentru aceia ce vor face vărsămintele în rate la 88 suta de lei capital nominal.

Vărsămintele cari nu se vor face integral, se vor face în două rate. Prima rată va fi de 48 lei la subscriere, a doua rată se va plăti până la 3 Iulie 1920 și va fi de 40 lei.

Cei cari nu vor achita rata a doua în acest termen vor plăti pentru o lună de zile următoare, o dobândă de 8% pe an. După acest termen se va putea vinde dreptul în contul și rizicul subscriitorului.

Guvernul are dreptul să închidă subscrierea ori când va voi, anunțând cu cinci zile înainte de data închiderii ei, prin publicațiuni speciale.

La subscrieri cu vărsămintele integrale se vor primi bonurile de tezaur precum și bonurile de tezaur ale Apărării Naționale, deducându-se dobânda până la scadența lor de la data subscrierii la noul împrumut. Se vor mai primi tot la subscrierile cu vărsămintele integrale pe valoarea lor nominală: cupoanele se scad în interval dela 1 Aprilie 1920 până la 1 Aprilie 1921 inclusiv dela titlurile de rentă aflate în depositul Casei de Depuneri și Băncilor care au fost autorizate să-și trimeată depozitele la Moscova. De asemenea se vor primi cupoanele cu aceleași scadențe dela titlurile aflate în posesia deținătorilor.

Subscriitorului i se va libera o chitanță constatând subscrierea și efectuarea vărsămintelor.

Subscrierile se vor face pe formulare ce se pune gratuit la dispoziția subscriitorilor.

Subscrierile pentru acest împrumut vor fi ireductibile.

Titlurile definitive împreună cu foile de cupoane se vor libera cel mai târziu la 1 Iulie 1920. Chitanțele sunt circulabile ca și titlurile până la emiterea acestora.

Ministru de Finanțe, AUREL VLAD

Bucureștii 20 Februarie 1920

III

Câteva rânduri inedite din AVARUL lui Molière

Harpagon „... Banii, bănişorii mei! Unde mi-s bănişorii? Caseta mea! N'aţi văzut pe cine mi-a furat-o? De ce râzi? Tu eşti hoţul! Dă-mi banii! Îţi jur că dacă mi-i dai îi vârs la împrumutul consolidării naţionale!

La Flèche (a parte) Tot la câştig, Harpagon! Vrea să realizeze un beneficiu chiar dintr'o pagubă. Să-i dau totuşi caseta“.

E. LOVINESCU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Albine să moară de foame nu s'au pomenit. Să imităm pe albine în contribuţia noastră colectivă şi numai aşa vom avea dreptul să cerem desfiinţarea trântorilor.

D. NANU.

Asemănăm Statul cu un mare arbore fructifer care ne dă şi roade şi adăpost. Cade însă uneori peste el o secetă atât de mare încât trebuie să-l udăm cu apa noastră, altfel nu ne mai dă nici fructe nici adăpost.

N. M. NIGRIM.

Dai, n'ai; numai când dai Statului ai.

CATON THEODORIAN.